

FESZTIVÁLKUTATÁS 2016.

Magyarország dinamikusan fejlődő fesztiválkínálata komplex, sokszínű, ezáltal mindenki megtalálhatja az ízlésének megfelelőit. A kulturális fesztiválok széles rétegnek nyújtanak tartalmas kikapcsolódást és közösségi élményt, azáltal, hogy lehetőséget adnak művészeink bemutatkozására és a helyi értékek megismertetésére, erősítve a társadalmi kohéziót és a toleranciát. Ezek a rendezvények alkalmat adnak arra, hogy látogatóik a konkrét helyszín mellett megismerhessék a fesztivált befogadó települést és annak kulturális értékeit is. A nagy látogatószámú fesztiválok egyértelműen emelik a rendező település presztízsét és hosszú távú, kimutatható gazdasági növekedést is generálnak.

A magyarországi fesztiválok átfogó vizsgálatára 13 évvel ezelőtt került sor legutóbb. Az akkori kutatás hosszú időre referenciaponttá vált és segítette a döntéshozókat a minőségi szempontok érvényre juttatásában. Jelen kutatás célja is hasonló, a 2016-os hazai fesztiválkínálatot, elsősorban annak támogatási és finanszírozási gyakorlatát, valamint legfontosabb adatait, mutatóit és trendjeit gyűjti össze és elemzi. A kutatást az Örökség Kultúrpolitikai Intézet végezte a Magyar Művészeti Akadémia Titkársága felkérésére, a Magyar Fesztivál Szövetség szakmai támogatásával.

A kutatás és felmérés a hazai fesztiválkínálat és támogatási gyakorlat több szempontú elemzését, illetve a differenciált és csoportosított minőségi preferenciák összehangolásának elősegítését kívánja lehetővé tenni és 5 elemre épül

- az állami finanszírozás feltérképezése,
- az önkormányzatok fesztiváltámogatásainak elemzése,
- hazai fesztiválok jellemzőinek vizsgálata,
- a fesztiválszervezők véleményének, tapasztalatainak ismertetése,
- külföldi trendek bemutatása.

A kutatás módszertanilag egyrészt a kormányzati és minisztériumi, valamint minisztériumi háttérintézmények adatainak begyűjtésével vizsgálta az állami finanszírozást, az önkormányzatok fesztiváltámogatásai szokásait kérdőíves adatszolgáltatás útján elemeztük, a fesztiválszervezőket fókuszcsoportos interjúk során kérdeztük, valamint a Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Programban megadott adataik alapján elemeztük. Ezek mellett külföldi fesztiválkutatások eredményeit ismertetjük.

A kutatás során a 2016-os fesztiváloknak juttatott támogatásokat vizsgáltuk, így egyrészt bekerültek a 2015-ben meghozott 2016. évre szóló támogatások, másrésztől kihagytuk a 2016-ban született, de későbbi, azaz 2017-es vagy az utáni fesztiválok megrendezését támogató döntések.

A kutatásban az Örökség Kultúrpolitikai Intézet munkatársai vettek részt, valamint köszönetet mondunk Hunyadi Zsuzsának, Inkei Péternek és a Magyar Fesztivál Szövetség elnökségének a magas színvonalú és segítőkész szakmai támogatásért és külön köszönjük Hunyadi Zsuzsának a hazai fesztiválok elemzésében nyújtott segítségét.

I. Állami finanszírozás

A kutatásban az állami finanszírozások vizsgálatával kísérletet teszünk a fesztiváloknak juttatott állami támogatások feltérképezésére a kormányzati- és minisztériumi támogatásoktól kezdve, a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Művészeti Akadémia támogatásain át, az állami háttérintézmények és cégek által adott támogatásokig.

Kutatásunkból látható, hogy a kormányzat részéről Magyarország 2016. évi központi **költségvetésében** négy soron közel 5,6 Mrd forint volt előirányozva fesztiválok támogatására, ami a költségvetés végrehajtási törvénye alapján 7 Mrd forintra nőtt.

Kiemelt előirányzat neve a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény alapján	A 2016. évi előirányzat összege A Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény alapján	2016. évi teljesítés a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról szóló 2017. évi CLXX. Törvény alapján
XX/20/11/5 - Kiemelt és/vagy közösségi nemzetközi és hazai kulturális fesztiválok és események támogatására (EMMI)	250 000 000 Ft	250 000 000 Ft
XX/20/13/11 - A Budapesti Tavaszi Fesztivál és a Budapesti Őszi Fesztivál megrendezésének támogatása (EMMI)	1 950 000 000 Ft	1 950 000 000 Ft
LXVII/2 - Évfordulók, hazai fesztiválok és rendezvények, valamint azokon való részvétel támogatása (NKA)	1 600 000 000 Ft	2 310 400 000 Ft
LXVII/3 - Nemzetközi fesztiválok, rendezvények és azokon való részvétel támogatása (NKA)	1 791 000 000 Ft	2 494 600 000 Ft
ÖSSZESEN:	5 591 000 000 Ft	7 005 000 000 Ft

A költségvetésben megjelenő támogatásokat az EMMI és az NKA támogatásainál elemezzük.

Az állami támogatásoknál a **kormányhatározatok** is átnéztük, 2016-ban három kormányhatározat született fesztiválok és fesztiválhelyszínek támogatására.

Kormányhatározat	Támogatás célja	Támogatás összege
A Kormány 1150/2016. (III. 25.) Korm. határozata a kiemelt nyári kulturális fesztiválok támogatása érdekében a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból történő előirányzat-átcsoportosításról	Kiemelt nyári kulturális fesztiválok támogatása	561 100 000 Ft
A Kormány 1613/2016. (XI. 8.) Korm. határozata egyes, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében megvalósuló projektjavaslatok támogatásához való hozzájárulásról	TOP-6.1.4-15-BC1-2016-00001 – CsabaPark Fesztiválhelyszín komplex fejlesztése – Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata*	1 059 999 999 Ft
A Kormány 1693/2016. (XI. 29.) Korm. határozata a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében benyújtott, projektjavaslatok támogatásához történő hozzájárulásról	TOP-6.1.4-15-GY1-2016-00001 – Kulturális rendezvények infrastrukturális hátterének fejlesztése Győrben – Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata**	1 449 500 000 Ft
ÖSSZESEN:		3 070 599 999 Ft

A kiemelt nyári kulturális fesztiválok 561,1 millió forintos támogatásával kapcsolatos feladatok ellátására a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium került kijelölésre, ezért a minisztériumnál vettük figyelembe ezt a támogatási összeget. A másik két kormányhatározat hosszú távú infrastrukturális fejlesztések támogatása, ezért nem vettük figyelembe a 2016. évi fesztiváloknak adott támogatások összesítésekor.

A **minisztériumi támogatások** megismerése érdekében levelet küldtünk minden minisztériumnak, melyben arról kértünk információt, hogy az adott minisztérium, annak valamely háttérintézménye, vagy az irányítása alá tartozó gazdasági társaságok nyújtottak-e támogatást 2016-ban magyarországi vagy határon túli fesztiválok szervezésére, mennyi támogatást nyújtottak, és azt milyen célra adták. Levélben kerestük meg továbbá a Magyar Művészeti Akadémiát és a Nemzeti Kulturális Alapot, kérve a 2016-os fesztiváltámogatásaik részletezését. Levelünkre a

legtöbb minisztérium reagált, akiktől nem kaptunk adatot, azoknál a központi kormányzati webportálon fellelhető adatokat vettük alapul.

A minisztériumi támogatásokról megállapítható, hogy a Belügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium, a Miniszterelnöki Kabinetiroda, a Nemzetgazdasági Minisztérium, valamint ezen minisztériumok háttérintézményei, illetve az irányításuk alá tartozó gazdasági társaságok részéről nem került sor támogatásra magyarországi vagy határon túli fesztiválok szervezéséhez. Az adatok szerint a Földművelésügyi Minisztérium, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Magyar Művészeti Akadémia 6 - 30 millió forint közötti támogatásai összesen alig haladják meg az összes támogatás 1%-át. A Miniszterelnökség és háttérintézménye a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által adott közel 90 millió forint, már 1,5%-ot tesz ki.

A megítélt támogatási összeg több mint 97%-a három minisztérium és azok háttérintézményeiben összpontosult. Legtöbb támogatást az Emberi Erőforrások Minisztériuma adott közel 3 Mrd forint értékben, amivel túllépi az összes támogatás 50%-át. A Nemzeti Kulturális Alap 1,5 Mrd forint támogatást osztott ki különböző kollégiumai és a miniszteri keret pályázatain keresztül (26%), míg a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és az irányítása alá tartozó gazdasági társaságok 1,2 Mrd forinttal (20%) támogatták 2016. évi fesztiválok megrendezését.

Elemzésünkben részletesen bemutatjuk az egyes minisztériumok különböző támogatásait, utána jártunk és ismertetjük – mint a legjelentősebb támogatási forrás birtokosa – az EMMI támogatási és döntési rendszerét. A fesztiválkeret elosztására az államtitkárságra beérkezett kérelmek alapján a szakfőosztály tesz javaslatot, a döntést pedig az emberi erőforrások miniszterével egyeztetve a kulturális államtitkár hozza meg. A tanulmány mellékletében közreadjuk az általunk összegyűjtött összes államilag támogatott kérelmet.

Az alábbi táblázat az állami intézmények támogatásainak összegét, a támogatott kérelmek számát, valamint azoknak az összeshez viszonyított arányait mutatja be.

Támogatást nyújtó állami szerv	Megítélt támogatás összege (Ft)	Aránya az összes támogatási összeghez (%)	Támogatott kérelmek száma (db)	Aránya az összes támogatási kérelemhez (%)
Emberi Erőforrások Minisztériuma - Kiemelt kulturális fesztiválok támogatására előirányzat	250 000 000 Ft	4,32%	26	2,36%
Emberi Erőforrások Minisztériuma - egyéb előirányzatok	2 676 236 883 Ft	46,27%	43	3,90%
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium - fejezeti kezelésű előirányzat	756 419 681 Ft	13,08%	20	1,81%
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium közvetlen tulajdonosi joggyakorlásába tartozó társaságok	54 750 000 Ft	0,95%	8	0,73%
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium - MNV Zrt. tulajdonosi joggyakorlásába tartozó társaságok	382 906 000 Ft	6,62%	88	7,98%
Miniszterelnökség	40 000 000 Ft	0,69%	2	0,18%
Miniszterelnökség - Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.	49 530 000 Ft	0,86%	105	9,52%
Honvédelmi Minisztérium	12 606 700 Ft	0,22%	15	1,36%
Külgazdasági és Külügyminisztérium	6 000 000 Ft	0,10%	1	0,09%
Földművelésügyi Minisztérium	28 441 900 Ft	0,49%	24	2,18%
Magyar Művészeti Akadémia	17 200 000 Ft	0,30%	18	1,63%
Nemzeti Kulturális Alap - Kulturális Fesztiválok Kollégiuma	632 615 084 Ft	10,94%	213	19,31%
Nemzeti Kulturális Alap - Kulturális Turisztikai Fesztiválok Ideiglenes Kollégiuma	212 000 000 Ft	3,67%	146	13,24%
Nemzeti Kulturális Alap - miniszteri keret	335 760 000 Ft	5,80%	66	5,98%
Nemzeti Kulturális Alap - egyéb kollégiumok	329 716 600 Ft	5,70%	328	29,74%
ÖSSZESEN:	5 784 182 848 Ft	100,00%	1103	100,00%

A minisztériumok, háttérintézményeik, az NKA és az MMA támogatása 2016-ban megrendezésre kerülő fesztiválok számára

A minisztériumok és háttérintézményeik, az NKA és az MMA összesen közel 5,8 Mrd forinttal támogattak 1103 kérelmet. Látható tehát, hogy az állami intézményrendszerben jelentős összeg áll rendelkezésre a fesztiválok támogatására. A rendelkezésre álló támogatási keret nagysága azonban jelentősen eltér az egyes minisztériumok és intézményeik között, mint ahogy az egy kérelemre jutó átlagos támogatási összeg is.

A támogatási keret 50%-val rendelkező Emberi Erőforrások Minisztériumánál (EMMI), az egyéb előirányzatok keretből átlagosan 69 millió forint támogatást kaptak a kérelmezők, de ha kivesszük a Budapesti Tavasz és Őszi Fesztivál 1,75 Mrd forintos támogatását, még akkor is 29 millió forintot kaptak átlagosan a fesztiválok ebből a keretből. Az EMMI-nek a fesztiválszervezők által fesztiválkeretnek nevezett 250 millió forintos keretéből is átlagosan közel 10 millió forint támogatásra számíthattak a kérelmezők. Fontos megjegyezni, hogy ez a támogatási lehetőség 2016-os indulása óta még jelentősebbé vált, hiszen 2017-ben már 500 millió, 2018-ban pedig már 750 millió forintra nőtt a keret nagysága. Hasonlóan jelentős támogatásra számíthattak a fesztiválok a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) keretéből. A fejezeti kezelésű előirányzatból átlagosan 38 millió forintot, az NFM-hez tartozó társaságoktól közel 7 millió forintot és a MNV Zrt. cégeitől is több mint 4 millió forint támogatást remélhettek a fesztiválok.

A fesztiválszervezők körében első számú pályázati lehetőségként tekintett Nemzeti Kulturális Alap Kulturális Fesztiválok Kollégiuma átlagosan közel 3 millió forint támogatást adott, míg a – azóta már megszüntetett - Kulturális Turisztikai Fesztiválok Ideiglenes Kollégiumánál átlagosan 1,5 millió forint támogatásra lehetett pályázni. A többi kollégium átlagosan 1 millió, míg a miniszteri keret átlag 5 millió forintot adott a pályázó fesztiváloknak. Meg kell jegyezni, hogy az Nemzeti Kulturális Alap a különböző kollégiumain keresztül az összes állami támogatási összeg 26%-át osztotta ki pályázatok útján, az összes állami támogatást kérelmezők 68%-nak.

Az állami támogatások ilyen aránytalanságát tapasztalva azt mondhatjuk, hogy az egyes intézmények eltérő támogatási irányelveket követnek. Abban, hogy melyik a hasznosabb: kevesebb kérelem kapjon támogatást, de azok kapják meg a teljes igényelt összeget, vagy fordítva, több kérelmet támogassanak, de az igényeltnél kevesebb összeggel, a fesztiválszervezők között sincs egyöntetű álláspont.

II. Önkormányzati támogatások

Kutatásunkban kísérletet teszünk arra is, hogy az állami- és egyéb bevételek vizsgálata mellett az önkormányzatok által adott, a fesztiválokkal kapcsolatos támogatások jellemzőit is elemezzük. Ennek érdekében felvettük a kapcsolatot a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségével (TÖOSZ), amely a legnagyobb, legtöbb tagot számláló önkormányzati érdekvédelmi szervezet. Együttműködésünk értelmében a TÖOSZ valamennyi tagjának elektronikus úton megküldte az általunk összeállított kérdőívet, kérve az önkormányzatokat, hogy válaszaikkal segítsék a kutatás sikerét. A Magyar Fesztivál Szövetséggel egyeztetett kérdőívben elsősorban arra kerestünk választ, hogy az adott önkormányzat hány fesztivált támogatott 2016-ban - mennyi összeggel, és milyen egyéb módon támogatták őket -, milyen jellegű fesztiválokat támogattak, valamint, hogy ezek hol kerültek megrendezésre és hány látogatót vonzottak. Információt kértünk továbbá arról is, hogy a fesztiválok támogatása hány százaléka volt az önkormányzat kulturális kiadásainak és a költségvetésének, valamint, hogy származott-e bevétele az önkormányzatoknak a fesztiválokból, illetve, hogy milyen egyéb természetű előnyük származott a fesztiválok megrendezéséből vagy támogatásából. A kérdőív a TÖOSZ segítségével eljutott a teljes tagságához - mintegy 1626 önkormányzathoz, valamint további 155 települést (járasközpontok, megyei jogú városok, megyeszékhelyek, nagyobb városok) külön is megkerestünk. Összességében 157 település 308 fesztiváljáról kaptunk adatokat.

Az adatokból fontos kiemelni, hogy a 308 fesztiválból 265-öt anyagilag is támogattak, összesen több mint 1,1 Mrd forinttal, ami átlagosan 4,3 millió forintot jelent. Azaz az állami támogatások mellett a fesztiválok önkormányzati támogatása sem elhanyagolható. Az önkormányzatok elsősorban városi (27%), összművészeti (20%) és könnyűzenei (15%) fesztiválokat támogattak. Az állami vagy önkormányzati intézmény által szervezett (38%) fesztiválok mellett a gazdasági vállalkozások (28%) is sikerrel kértek támogatást, legfőképp, ha nyáron rendezték (70%) a fesztivált. Az anyagi támogatás mellett nagyszámban biztosítottak ingyenesen vagy kedvezményesen helyszínt (88%), munkaerőt (69%), felszereléseket (69%), berendezéseket (66%) a fesztiváloknak és a támogatások 75%-nál hírveréssel, promócióval is hozzájárult az önkormányzat a fesztivál sikerességéhez.

Kérdőívünkben arról is kérdeztük az önkormányzatokat, hogy a fesztiválokból származó bevételeiken kívül milyen egyéb előnyük származik a fesztiválok megrendezéséből. Válaszaikban az önkormányzatok elsősorban a hagyományörzés és a helyi identitás megőrzését, a község ismertségének és népszerűségének növekedését, valamint a turizmus és idegenforgalom növekedését is előnyként jelölték meg. Fontos pozitívumként értékelték továbbá a kapcsolattartás lehetőségét a testvértelepülésekkel, a helyi közösségépítés és a közösségi összetartozás tudat erősödését, a gasztronómiai hagyományok megőrzését, a lokálpatriotizmus erősödését, a közösségi élet fellendülését, a lakossági elégedettség növekedését, valamint a település lakosainak összehozását és szórakoztatását. Összességben elmondható – és ez a későbbiek során a fesztiválszervezők részéről is megerősítést is nyert –, hogy az önkormányzatok fontos szereplői a fesztiváloknak, anyagilag, de egyéb módon is jelentősen támogatják azokat, amennyiben a fesztivál hozzájárul a település ismertségének, turizmusának növeléséhez, valamint a lokális identitás és hagyományok erősítéséhez, a helyiek kulturális szórakoztatásához.

III. Regisztrált fesztiválok jellemzői

A fesztiválok vizsgálatánál az előzetes egyeztetés során meghatároztuk, hogy a kutatásban részt vevők körét a Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Programban (továbbiakban regisztrációs program) résztvevő fesztiválokra terjesztjük ki és a regisztrációs programban szereplő 2016. évi fesztiváljaikra vonatkozó adatokat elemezzük. További adatok beszerzése érdekében megkerestük a programban korábban regisztrált, de 2016-os adatot nem szolgáltató további 622 fesztiválszervezőt is a Magyar Fesztivál Szövetség (MFSZ) szakmai támogatásával összeállított kérdőívvel.

A kutatási program tervezésénél a Magyar Fesztivál Szövetséggel egyeztetve végül elvetettük a 'mega fesztiválok' azaz a Budapesti Tavaszi Fesztivál, a Café Budapest és a Sziget Szervezőiroda fesztiváljainak (Sziget, Volt, Balaton Sound, Nagyon Balaton) külön ismertetését, leginkább azért, mert ezek a fesztiválok mind költségvetésükben, mind szervezési és marketing tevékenységükben egy külön kategóriát képviselnek.

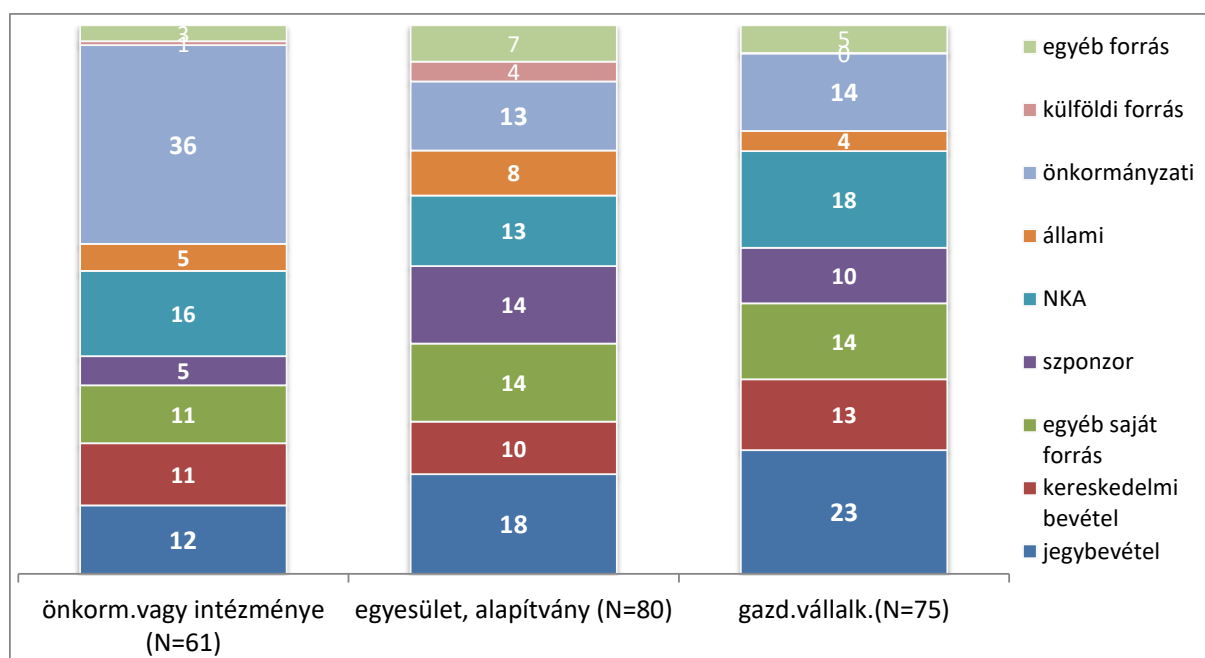
A regisztrációs programban meglévő 219 db 2016-os fesztiválnál megvizsgáltuk többek között általános jellemzőiket, forrásstruktúrájukat, kiadásait, programkínálatukat, látogatói összetételüket. Az adatok közül érdemes kiemelni, hogy a 219 fesztiválon összesen, 4 millió ember vett részt, akik közül 800 ezren fizettek a belépőkért, és 3,2 millióan ingyen jutottak szórakozáshoz. Ez alapján kijelenthető, hogy a fesztiválok az egyik legtöbb emberhez eljutó kulturális rendezvényeink. Jelentőségük nem csak ebben a tényben rejlik, hanem – ahogyan azt egyre többen felismerik és láthatjuk az önkormányzatok támogatásainak ismeretében is – a helyi társadalomra és gazdaságra gyakorolt hatásukban is. Az összesen 1.440 fesztivál napon, 540 településen, 15.000 programszámot tartottak; 6.600-at belépővel, 8.400-at ingyen látogathattak. Egy fesztivál napon átlagosan 10-11, elsősorban könnyűzenei és gyermekprogram került megrendezésre.

A fesztiválok költségvetését vizsgálva azt láthatjuk, hogy a 219 fesztivál 2,2 Mrd forint jegybevételt generált. Az önkormányzatoktól összesen 1 Mrd forintot, a szponzoroktól, támogatóktól közel 800 millió forintot tudtak begyűjteni, ami 100 millió forinttal marad csak el az NKA 900 milliójától. A különböző minisztériumi és más állami források közel 700 millióval járulnak hozzá a 219 fesztivál költségvetéséhez. Ebből az látszik, hogy azok a fesztiválok, akik a különböző minisztériumoktól kaptak forrásokat, arányuknál kisebb mértékben regisztráltak a Programba.

A Programban regisztrált rendezvények több mint egyharmada mini, vagy kis fesztivál, 10 milliónál alacsonyabb költségvetéssel. A közepes fesztiválok alkotják a fesztiválok közel felét, az 50 millió feletti nagy rendezvények aránya 15 %.

A fesztiválok költségvetésük több mint 40%-át különböző saját forrásból teremtik elő: 18% a jegybevétel, 11% a kereskedelmi bevétel, 13% az egyéb saját forrás. Ha ide számítjuk még a szponzorációs díjakat is, akkor a költségvetés 52%-át tudják a fesztiválok tulajdonképpen üzleti alapon biztosítani. A központi és helyi állami források aránya 41%, ebből 20% önkormányzati, 6% állami, 15% NKA támogatás. A külföldi pályázati pénzek aránya mindössze 2%, és még 5% egyéb forrást használnak fel.

A különböző források megoszlásában különbség van a fesztivál szervezőjének jogállása szerint. Az önkormányzatok nagyobb összeggel támogatják a saját maguk, illetve más állami vagy önkormányzati cég által szervezett fesztiválokat, mint a gazdasági vállalkozásokét. Mivel az önkormányzati szervezésű fesztiválok jelentős része ingyenes fesztivál, ezért az mondható, hogy ezzel a többlettámogatással az elmaradt jegybevételt is kompenzálják. Az NKA támogatások nagysága nagyjából megegyezik a különböző státuszú szervezők között. Az egyesületek, alapítványok bevételei a legegyszerűsebbek, a forrásaik többsége 10-15% körüli, ahogyan az az alábbi táblázatból is látszik.

Fesztiválok költségvetési struktúrája, a rendező jogi státusza szerint (% , N=216)

A források nagyságának vizsgálatánál azt látjuk, hogy a források többsége a fesztiválok zöménél 5 millió forint alatti, de a fesztiválok 12-17%-ánál, a jegybevétel, az NKA-tól kapott támogatás, illetve az önkormányzatoktól érkező támogatás meghaladja a 10 millió forintot, vagyis a fesztiválszervezők több forrás típusból, és – ahogyan azt az állami támogatásoknál is kimutattuk - a különböző forrástípusokon belül is több helyről teremtik elő a fesztivál szervezéséhez szükséges pénzt. Elemzésünkben bemutatjuk a legtöbb forrást felhasználó fesztiválokat is.

IV. Fesztiválszervezői tapasztalatok

Az adatgyűjtés és elemzés mellett fontosnak tartottuk magunknak a fesztiválszervezőknek a megkérdezését is eddigi tapasztalataiknak, valamint a jövőre vonatkozó javaslataiknak megismerése érdekében. A Magyar Fesztivál Szövetség ajánlása alapján 14 fesztiválszervezőt kértünk fel fókuszcsoporthoz beszélgetésre, akik közel 20 fesztivál és több évtized szervezési tapasztalatát osztották meg velünk. Az interjúkon a szervezési feladatokról, a pénzügyi forrás előteremtéséről, marketing

tevékenységükről, valamint jövőre vonatkozó terveikről, elképzeléseikről és a munkájukat befolyásoló, nehezítő problémákról kérdeztük őket.

Az interjúk során megerősítést nyert az önkormányzatok kiemelt szerepe, mivel a szervezés terén egyértelműen legfontosabbnak, a fesztiválnak helyet adó településsel kialakított kölcsönösen előnyös, hosszútávra szóló partneri kapcsolat tartják. Véleményük szerint minden fesztiválnak meg kell tudni mondania azt, hogy a kulturális tartalom és érték mellett, amit a fesztivál képvisel, miért éri meg támogatni őt akár egy önkormányzatnak. Kiemelték, hogy a helyi gazdaság számára többletbevételt jelent a helyi adók befizetése, a helyi vállalkozások által nyújtott szolgáltatások igénybevétele. Fontos szempont a fesztivál által nyújtott marketing és PR érték is, amivel a fesztivál a saját kommunikációja kapcsán megerősíti a település, a régió ismertségét, hírnevét, valamint, hogy egy fesztivál nagyon fontos eszköz lehet a helyi közösség építésére, a lokális összetartás erősítésére, kulturális igényeinek kielégítésére.

A szervezők úgy látják, a kulturális fesztiválok jelentősen hozzájárulnak egy adott település, régió, desztináció kulturális életéhez, turisztikai terméket és ezáltal vonzerőt jelentenek, hiszen élményt adnak, tartalmas időtöltést biztosítanak, az ország(rész) megismerését szolgálják. Ahol ezt mérték, a látogatóknak akár az 50%-át is a turisták adták, akik ráadásul főleg a fizetős programokra érkeznek, mivel általános tapasztalatuk, hogy a helyiek inkább az ingyenes programokat választják. A fesztiválok jelentős többségénél külföldi látogatókkal is számolhatunk, ami megint csak nem elhanyagolható a turizmus és az országimázs szempontjából. Ezért véleményük szerint fontos lenne a turisztikai ágazat szereplőinek (pl. szállásadók, vendéglátók, utazásszervezők) a bevonása az ágazat állami szereplőivel együtt, akiktől nagyobb anyagi támogatást várnak a kevesebb látogatót vonzó, de a régió szempontjából kulturálisan meghatározó fesztiválok részére.

A fesztivál finanszírozását – és ezáltal magát a szervezést - nehezíti számukra a jegybevétel kiszámíthatatlansága, illetve, hogy egy része a szervezés szempontjából későn áll rendelkezésre. Nehézség, hogy későn születnek meg a pályázati, támogatói döntések és pozitív döntés esetén is elhúzódik a támogatási szerződések aláírása,

ezáltal azok kifizetése. A pályázatoknál sok esetben bizonyos részt visszatartanak a pályázat lezárásáig, az amúgy sem jelentős szponzori támogatást pedig a legtöbb esetben a teljesítést követően kapják meg. A finanszírozási nehézségek kiküszöbölésére megoldásként a költségvetésük bizonytalan részének (pl. állami, pályázati támogatások) csökkentésére és ezzel szemben bizonyos területek megerősítésére, jobb kihasználására fókuszálnak. Fejlesztendő területként jelölték meg a korai jegybevételek jobb kiaknázását, a szponzori támogatások növelését, a fesztiválban rejlő reklám lehetőségek jobb kihasználását, a turizmus felé történő nyitást és szorosabb partneri kapcsolat kialakítását az ágazat szereplőivel, a helyi vállalkozók nagyobb bevonását, a települések elköteleződésének megtartását és támogatásuk tovább növelését, valamint közös célként fogalmazták meg, hogy elérjék a TAO-támogatási rendszer kiterjesztését a fesztiválokra is.

Egyöntetű véleményük, hogy a marketing elengedhetetlen részét képezi a fesztiválszervezésnek, amit csak tervezetten és szakszerűen szabad csinálni. Ma már nem elég jó dolgot csinálni, azt el kell helyezni a kulturális területen és meg kell hozzá találni a célközönséget, ez kell ahhoz, hogy pontosan tudják kihez és hogyan szólnak. Követik és alkalmazzák a legfrissebb marketing és kommunikációs trendeket. Az online és közösségi média jelenlét mellett azonban továbbra is fontosnak tartják a személyes kapcsolatok kiépítését, megtartását a média munkatársakkal. Újszerű és kreatív sajtótájékoztatókkal, performance-okkal, különleges kísérő rendezvényekkel, early bird akciókkal, illetve a látogatók bevonódását elősegítő, az elköteleződésüket erősítő egyedi akciókkal próbálják a fesztivál iránt a látogatók és a média érdeklődését egész évben fenntartani.

A jövőre vonatkozó kérdésünkre általában a fesztivál folytatásán túl, a programkínálat minőségi fejlesztését, valamint a célközönség bővítését emelték ki. Minden területen (szervezés, forrás előteremtés, marketing) még profibbakká akarnak válni.

Fejlesztendő területként, a korábban már megfogalmazottak mellett kiemelték a jó kulturális fesztiválok közösség élénkítő erejének, helyi gazdaság élénkítő szerepének és turisztikai hatásának jobb, hatékonyabb artikulálását és ennek

tudatosítását a fesztiválok befogadó önkormányzatokkal, valamint a fesztiválok megvalósulását befolyásoló hivatalokkal, intézményekkel, jogszabály alkotókkal. Fontosnak tartják, hogy a fesztiválok bele tudjanak szólni az őket érintő kérdésekbe, a döntéshozók kikérjék szakmai szervezeteik véleményét, ajánlását, mert most úgy érzik sok esetben 'tűzoltás' van, és utólag kell módosításokat eszközölniük. Emellett munkájukat a kiszámíthatóság, tervezhetőség, átláthatóság, a pályázati keretek megnövelése segítené.

V. Külföldi kitekintés

Tanulmányunk végén a Visegrádi csoport további három tagországának - Cseh Köztársaság, Lengyelország, Szlovákia - valamint az Egyesült Királyság, Németország és Franciaország fesztiválpiajának jellemzőit mutatjuk be külföldi kutatások ismertetésével.

A vizsgált országoknál összességében elmondható, hogy fesztiválok és más rendezvények megszervezéséhez bár az állam maga is nyújt pénzügyi és egyéb fajta segítséget, az állami támogatás kevesebb a helyi támogatások és a szponzorok nyújtotta támogatáshoz képest, valószínűleg ennek is köszönhető, hogy a fizetős és ingyenes rendezvények aránya lényegesen közelebb van egymáshoz, mint azt a hazai fesztiváloknál tapasztaltuk.

A fesztiválok kiadásaival kapcsolatban elmondható, hogy a költség jelentős részét technikai és biztonsági költségekre fordítják, valamint művészeti kiadásokra, azaz a fellépők kifizetésére. A költségek növekedése az egyes fesztiválok esetében összefüggésben áll a fesztiválok méreteinek és minőségbeli javulásának növekedésével.

A fesztiválok bevételeinek elsődleges forrásai a jegyeladások, mely jóval jelentősebb a magyarországi gyakorlatnál, van ahol a 33%-ot is eléri. Külföldön vizsgálják a fesztiválok kevésbé nyomon követhető másodfokú gazdasági hatását, melyek a fesztiváloknak helyet adó települések, régiók gazdaságára vannak hatással.

A helyi adók befizetése és a helyi szolgáltatások igénybevétele mellett, a fesztiválok munkahelyteremtő szerepe is jelentős.

VI. Folytatás

A kutatás – célkitűzésének megfelelően – elsősorban az állami támogatások nagyságának felmérésével és elemzésével, a fesztiválok költségvetésének szerkezetével, foglalkozik, valamint a fesztiválpiac legfontosabb adatait, mutatóit ismerteti. A kutatás ezért egy alapkutatásként értékelhető, amely azonban több irányba is újabb kutatási területeket nyit. A további kutatások segítségével egyrészt még pontosabb képet kaphatunk a hazai fesztiválpiacról, másrészt tovább segíthetik a fesztiválszervezők, döntéshozók, a fesztiválok létrejöttében érintettek munkáját.

Így fontos további kutatási terület a fesztiválok másodlagos gazdasági szerepének vizsgálata, vagyis, hogy egy fesztivál milyen gazdasági hasznot hoz (vagy nem) a fesztiválnak helyt adó település, illetve szűkebb-tágabb régiója számára. Egy az Egyesült Királyságban elvégzett kutatás szerint a 2004-es Brighton-i fesztiválon minden egyes font 22 font bevételt jelentett a városnak. Igaz ebben az esetben egy nagy látogatószámú, 1 millió fontnál nagyobb költségvetésű fesztiválról van szó.

Mivel a szponzorációs támogatások jelentősen elmaradnak más európai országok gyakorlatától, ezért érdemes lenne a szponzorok szerepének vizsgálata. Hogy lehet egy szponzort megnyerni, miért támogat egy kis- vagy nagy vállalkozás egy fesztivált, milyen szempontokat néz egy multi cég, mi alapján dönt egy helyi vállalkozó? Ezekre a kérdésekre személyes interjúkkal és esettanulmányok segítségével adhatunk választ, illetve mintát a fesztiválszervezőknek.

A közönség visszajelzését egyre több fesztivál figyeli, de fontos lenne mélyebb kutatások elvégzése, amellyel pontosan felmérhető a fesztiválok közönségének a programkínálatra, a kommunikációra adott visszajelzése, valamint az utazási, költési és kulturálódási szokásai. A legtöbb fesztivál egyelőre ezt csak maguk által készítet, pár kérdéses, rövid kérdőív segítségével vizsgálja, ami nem feltétlen tud

reprezentatívvá válni. Elvértve találkozhatunk csak – elsősorban a magas költsége miatt – szakemberek által összeállított kérdőívekkel, ami megfelelő számú látogatói adattal rendelkezik és így pontos képet ad.

Kijelenthető, hogy a fesztiválok egyben turisztikai attrakciók is, amelyeknek fontos szerepük van egy település, térség, turisztikai desztináció kulturális turizmusában. Éppen ezért a fesztiválszervezők szorosabb kapcsolatot keresnek a turizmus ágazat különböző – pl. kormányzati hivatal, szállásadók, vendéglátók, utazásszervezők - szereplőivel. A turisztikai hatásvizsgálatok, kutatások, illetve a turizmusban érdekelt véleményének, viszonyulásának a megismerése, feltérképezése ezt a közeledést, kapcsolatépítést is elősegítheti. A Magyar Turisztikai Ügynökség által kiadott Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 alapdokumentum kiemelten foglalkozik a rendezvény turizmussal, azon belül a fesztiválokkal, igaz elsősorban a nagy látogatószámú eseményekre fókuszál. Az állami szereplők bevonásával végzett elemzések arra is választ adhatnak, hogy tud egy turisztikai desztinációban jelentős kulturális értéket képviselő, de kisebb látogatószámmal bíró fesztivál a stratégiához kapcsolódni, illetve hogy tudja a stratégiában rejlő lehetőségeket kihasználni.

Makranczi Zsolt
Örökség Kultúrpolitikai Intézet
igazgató
+3620 234 5505
makranczi.zsolt@orokseginetez.hu

Örökség Kultúrpolitikai Intézet

A 2012-ben alapított Örökség Kultúrpolitikai Intézet a hazai közpolitikai intézetek többségével szemben határozott szakterületi profilt képvisel: fő tevékenysége kultúrpolitikai, illetve kulturális tárgyú kutatások folytatása, elemzések készítése, projektek lebonyolítása, konferenciák szervezése és kiadványok publikálása. www.orokseginetez.hu